

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра правового забезпечення підприємницької діяльності та
фінансової безпеки
Навчально-науковий інститут № 5**

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

**з навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право»
вибіркових компонент
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти**

**072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
(фінансова безпека та фінансові розслідування)**

Харків 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 р. № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних, соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки навчально-наукового інституту № 5 протокол від 12.08.2024 р. № 7

Розробники:

Старший викладач кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки навчально-наукового інституту № 5 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук Антол І.В.

Рецензенти:

1. доцент кафедри цивільного права № 1, начальник науково-дослідницького сектору Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент Ісаєв А.М.;
2. завідувач кафедри цивільного права та процесу навчально-наукового інституту № 5, доктор юридичних наук, професор Жорнокуй Ю.М.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема № 1. Поняття предмету міжнародного приватного права (МПП), методу та системи.	10	2	2	-	-	6	
Тема № 2. Джерела міжнародного приватного права.	10	2	2	-	-	6	
Тема № 3. Основні положення про вчення про колізійну норму.	10	2	2	-	-	6	
Тема № 4. Загальні поняття міжнародного приватного права.	12	2	2	-	-	8	
Тема № 5. Суб'єкти міжнародного приватного права.	12	2	2	-	-	8	
Тема № 6. Право власності у міжнародному приватному праві.	12	2	2	-	-	8	
Тема № 7. Договірні зобов'язання у міжнародному приватному праві.	12	2	2	-	-	8	
Тема № 8.Спадкові правовідносини у міжнародному приватному праві.	12	2	2	-	-	8	
Тема №9/ Сімейні правовідносини у міжнародному приватному праві.	14	4	2	-	-	8	
Тема №10. Трудові правовідносини у міжнародному приватному праві.	16	4	4	-	-	8	
Всього за семестр № 2:	120	24	22	-	-	74	Залік

1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема № 1. «Поняття предмету міжнародного приватного права (МПП), методу та системи».	14	2	2	-	-	10	
Тема № 2. «Джерела міжнародного приватного права».	14	2	2	-	-	10	
Тема № 3. «Основні положення про вчення про колізійну норму».	14	2	2	-	-	10	
Тема № 4. «Загальні поняття міжнародного приватного права».	10	-	-	-	-	10	
Тема № 5. «Суб'єкти міжнародного приватного права».	10	-	-	-	-	10	
Тема № 6. «Право власності у міжнародному приватному праві».	10	-	-	-	-	10	
Тема № 7. «Договірні зобов'язання у міжнародному приватному праві».	12	-	-	-	-	12	
Тема № 8.« Спадкові правовідносини у міжнародному приватному праві».	12	-	-	-	-	12	
Тема №9«Сімейні правовідносини у міжнародному приватному праві».	12	-	-	-	-	12	
Тема №10. «Трудові правовідносини у міжнародному приватному праві».	12	-	-	-	-	12	
Всього за семестр № 2:	120	6	6	-	-	108	Залік

2. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1. Поняття, предмет і система міжнародного приватного права.

Семінарське заняття: Поняття, предмет і система міжнародного приватного права.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 2 години;

Заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Природа відносин міжнародного приватного права.
2. Іноземний елемент та його види.
3. Методи міжнародного приватного права.
4. Поняття міжнародного приватного права.
5. Місце міжнародного приватного права серед інших галузей права. Співвідношення міжнародного приватного права та міжнародного публічного права.
6. Система міжнародного приватного права.
7. Порівняльне правознавство та міжнародне приватне право.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми

1. Природа відносин міжнародного приватного права.
При вивченні даного питання необхідно звернути увагу на характерні риси відносин у сфері міжнародного приватного права. Варто звернути увагу на поняття відносин міжнародного приватного права.
2. Іноземний елемент та його види.
При вивченні даного питання необхідно звернути увагу на поняття іноземного елементу та на класифікацію іноземного елементу за видами. Потрібно окремо розглянути суб'єкт, об'єкт і юридичний факт як окремі види іноземного елементу.
3. Методи міжнародного приватного права.
Розкрити суть методів міжнародного приватного права та надати визначення методу міжнародного приватного права в цілому. Надати правову характеристику колізійному та матеріально-правовому методів.
4. Поняття міжнародного приватного права.
Надати визначення поняття міжнародного приватного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни та назвати його характерні риси як об'єкта права.
5. Місце міжнародного приватного права серед інших галузей права. Співвідношення міжнародного приватного права та міжнародного публічного

права.

Варто звернути увагу на поняття міжнародного приватного права та визначення його місця в системі = права. Необхідно з'ясувати, міжнародне приватне право є підгалуззю іншої галуззі права, самостійною галуззю права чи цивільно-правовим інститутом та навести відповідні аргументи. Порівняти міжнародне публічне та міжнародне приватне право.

6. Система міжнародного приватного права.

При вивченні цього питання необхідно охарактеризувати систему міжнародного приватного права як навчальної дисципліни (Загальної та Особливої частини) та як науки.

7. Порівняльне правознавство та міжнародне приватне право.

Необхідно звернути увагу на важливість використання порівняльного методу при вивченні навчальної дисципліни міжнародного приватного права. Потрібно розглянути можливість застосування порівняльного правознавства для виявлення позитивного та негативного досвідів при вивченні актуальних питань міжнародного приватного права.

Додаткові питання:

1. Ознаки предмету міжнародного приватного права та підходи до його визначення.
2. Система міжнародного приватного права як учбової дисципліни. Загальна характеристика методів МПП.
3. Природа відносин міжнародного приватного права.
4. Іноземний елемент та його види.
5. Поняття міжнародного приватного права як галузі права, галузі законодавства та учбової дисципліни, співвідношення вказаних понять.
6. Загальне розуміння колізії та сфера виникнення колізії законів.
7. Поняття та форми колізійного методу.
8. Матеріально-правовий метод.
9. Співвідношення міжнародного публічного та міжнародного приватного права.

Теми рефератів:

1. Природа відносин міжнародного приватного права.
2. Зв'язок порівняльного правознавства та міжнародного приватного права.

Практичні завдання

Ситуація 1. Суднохідна компанія, яка має постійне місце знаходження і зареєстрована в Україні, уклала із громадянкою України Ковтун трудовий договір, що передбачає її обов'язок працювати лікарем на лайнері, що курсує між Україною, Італією, Францією, Іспанією, Єгиптом. Договір був укладений на українській мові, підписаний сторонами у м. Одеса і передбачав виплату винагороди у гривнях. Судно експлуатується товариством – юридичною особою грецького права, ходить під прапором Греції і зареєстровано у м. Неаполь.

Згодом вказаний договір із громадянкою Ковтун було розірвано достроково. У самому договорі про порядок розірвання та про право, яке має застосовуватися до порядку і наслідків дострокового розірвання зазначеної угоди, нічого не вказано. Пані Ковтун подала позов до компанії у м. Неаполь.

Питання: визначте кількість та види іноземних елементів у даних правовідносинах. Право якої держави має застосовуватися до порядку розірвання трудової угоди? Прийміть до уваги те, що переважно до трудових угод застосовується принцип країни місця роботи (lex loci laboris). Що може вважатися місцем роботи відносно морського судна?

Ситуація 2. Пан Франц Форго, (народився у 1801 р. в той час у Королівстві Баварія) був позашлюбною дитиною підданих Баварії. У 1806 р. мати з ним переїхала у Париж, де згодом Франц Форго одружився із заможною громадянкою Франції. У 1865 р. його дружина померла і залишила по собі велику спадщину (внесок у швейцарському банку). Сам Франц Форго помер через п'ять років і не залишив заповіту.

Виходячи із німецького спадкового права спадкоємцями визнавались нащадки сестри його матері, до того ж, спадкування припускалось і за позашлюбними дітьми. А відповідно до права Франції легальним спадкоємцем могла бути лише держава Франція, оскільки інших спадкоємців, визнаних французьким правом, не було. Таким чином, у німецьких родичів пана Форго по боковій лінії була можливість отримати спадщину.

Французький суд встановив, що відповідно до колізійного права Франції, до спадкування рухомого майна має застосовуватися закон „доміцилю”, під яким розумівся доміциль походження спадкодавця. Інакше кажучи, колізійна норма французького права відсилала до баварського права. При цьому було встановлено, що пан Форго, залишався підданим Баварії, тобто мав баварський доміциль походження. Тому суд мав застосовувати баварське матеріальне право. Але, в той же час, суд звернув увагу, що відповідно до колізійних норм Королівства Баварія, відносно спадкування рухомості, повинно застосовуватись право країни доміцилю, під яким розуміється фактичне місце проживання спадкодавця, тобто французьке право.

Питання: визначте кількість іноземних елементів у вказаних спадкових відносинах. Яку назву отримала у міжнародному приватному праві дана проблема? Як ви вважаєте, хто має бути визнаний спадкоємцем у даному випадку?

Ситуація 3. Громадянин України А. у 1989 році уклав в м. Київ шлюб із громадянкою Молдови Б. Через десять років подружжя переїхали на постійне місце проживання в Молдову. Під час конфлікту у Наддністрянщині громадянин А. пропав без вісті залишивши цінне майно і двох дітей в Молдові.

Питання: як повинні вирішуватися питання визнання пана А. без вісті зниклим? Право якої країни має регулювати дані відносини? Чи існує договір між Україною і Молдовою про регулювання вказаних відносин?

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

Тема № 2. Джерела міжнародного приватного права.

Семінарське заняття: Джерела міжнародного приватного права

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 2 години

Заочна форма навчання – 2 години

Навчальні питання:

1. Загальні положення про джерела міжнародного приватного права.
2. Внутрішнє законодавство як джерело міжнародного приватного права.
3. Міжнародний договір і звичай як джерела міжнародного приватного права.
4. Судова та арбітражна практика і правова доктрина як джерела міжнародного приватного права.
5. Міжнародні уніфіковані торгові терміни „Інкотермс” як джерело міжнародного приватного права.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми. В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

1. Загальні положення про джерела міжнародного приватного права.
При вивченні даного питання необхідно навести класифікацію джерел міжнародного приватного права. Особливу увагу приділити поняттю джерела права в цілому.
2. Внутрішнє законодавство як джерело міжнародного приватного права.
Назвати основні нормативно-правові акти законодавства, що є джерелами міжнародного приватного права. Акцентувати увагу на класифікацію нормативно-правових актів, що створюють систему джерел міжнародного приватного права.
3. Міжнародний договір і звичай як джерела міжнародного приватного права.
Необхідно надати юридичну характеристику міжнародного договору та звичаю, ж як джерел міжнародного приватного права. Потрібно надати класифікацію

міжнародних договорів за видами. Назвати основні міжнародні договори у сфері МПП, учасниками яких є Україна.

4. Судова та арбітражна практика і правова доктрина як джерела міжнародного приватного права.

Надати юридичну характеристику судовій та арбітражній практиці як джерелам міжнародного приватного права. Надати відповідь чи можна вважати судову та арбітражну практику джерелом права в Україні. Аргументувати свою точку зору.

5. Міжнародні уніфіковані торгові терміни „Інкотермс” як джерело міжнародного приватного права.

Надати юридичну характеристику Міжнародним уніфікованим торговим термінам „Інкотермс” як джерелу міжнародного приватного права. Охарактеризувати окремі групи термінів «Інкотермс». Надати характеристику окремим термінам «Інкотермс».

Додаткові питання:

1. Загальна характеристика джерел міжнародного приватного права.
2. Загальні положення про джерела та види джерел міжнародного приватного права.
4. Система джерел міжнародного приватного права країн світу.
5. Внутрішнє законодавство як джерело міжнародного приватного права.
6. Міжнародний договір як джерело міжнародного приватного права.
7. Міжнародний звичай як джерело міжнародного приватного права та звичай ділового обороту у правовій системі України.
8. Підстави та випадки застосування звичаїв до регулювання приватноправових відносин, ускладнених наявністю іноземного елемента.
9. Судова та арбітражна практика як джерело міжнародного приватного права. Правова доктрина як джерело міжнародного приватного права.
10. Міжнародні уніфіковані торгові терміни “Інкотермс” як джерело міжнародного приватного права.

Практичні завдання

Ситуація 1. Наведіть перелік найбільш важливих багатосторонніх міжнародних договорів в сфері міжнародного приватного права в яких приймає участь Україна.

Ситуація 2. Викладіть систему колізійних норм, які містить Кодекс торговельного мореплавства України. Назвіть всі колізійні принципи, які він містить.

Ситуація 3. Громадянин України Баумер (німецької національності), що проживає у Харківській області виїхав на постійне місце проживання до Німеччини і отримав там статус переселенця. В Україні у нього залишилась квартира у центрі Харкова, автомобіль та земельна ділянка у сільській місцевості.

З приводу права власності на все вказане майно виник спір між паном Баумером та його родичем Абрамовим, який також виїхав до Німеччини. Позов до пана Баумера було подано у Німеччині.

Питання: чи зберігається за паном Баумером право власності на зазначене майно після від'їзду? Право якої держави має застосовуватися до вирішення питання про право власності на квартиру? Чи існує договір між Україною та Німеччиною щодо регулювання таких спірних питань. Дайте стислий перелік найбільш значних двосторонніх договорів у сфері міжнародного приватного права, в яких приймає участь Україна.

Теми рефератів:

1. Загальна характеристика джерел міжнародного приватного права.
2. Застосування норми звичаю в міжнародному приватному праві.
3. Відмінність між міжнародними договорами, угодами та конвенціями.

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

Тема № 3: Основні положення вчення про колізійну норму.

Семінарське заняття: Основні положення про вчення про колізійну норму

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 2 години;

Заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Загальне розуміння колізії та сфера виникнення колізії законів.
2. Поняття колізійної норми та колізійного права.
3. Будова колізійної норми. Види колізійних норм та їх союзи.
4. Основні типи колізійних прив'язок.
5. Гнучкі колізійні принципи.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми. В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

1. Загальне розуміння колізії та сфера виникнення колізії законів.

Охарактеризувати колізію законів та надати визначення колізії.

2. Загальне розуміння колізії та сфера виникнення колізії законів.

Необхідно надати визначення колізії, колізійної норми та колізійного права та охарактеризувати їх.

3. Будова колізійної норми. Види колізійних норм та їх союзи.

Надати визначення обсягу та прив'язки колізійної норми. Знати класифікацію колізійних норм у залежності від особливостей колізійних прив'язок, джерел виникнення, дії у часі та просторі.

4. Основні типи колізійних прив'язок.

Необхідно охарактеризувати основні типи колізійних прив'язок із зазначенням прикладів та зазначенням сфер міжнародного права, де вони переважно застосовуються.

5. Гнучкі колізійні принципи.

Потрібно звернути увагу на норми вітчизняного законодавства, де закріплено принцип найбільш тісного зв'язку та надати характеристику цьому принципу.

Додаткові питання:

1. Загальне розуміння колізії. Сфера виникнення колізії законів.

2. Поняття колізійної норми та колізійного права.

3. Співвідношення колізійної норми та інших відсильних правових норм.

4. Будова колізійної норми.

5. Основні положення про види формул прикріплення, види колізійних норм та їх союзи.

6. Поняття та вирішення диспозитивних, імперативних та відносно імперативних колізійних норм.

7. Сфера існування та межі застосування міжнародних та міжобласних колізійних норм.

8. Колізійні норми, що містять відсилання до права якої-небудь країни, та колізійні норми, що відсилають до положень міжнародних договорів.

9. Уніфіковані колізійні норми, форми та значення уніфікації у міжнародному приватному праві.

10. Національно-правові та міжнародно-правові колізійні норми. Гнучкі колізійні приписи.

11. Основні типи колізійних прив'язок.

Практичні завдання :

Ситуація 1. Сторони під час укладення зовнішньоекономічної угоди домовилися, що до нього має застосовуватися право України. За даною домовленістю суб'єкти визначили п'ятирічний строк позовної давності. В подальшому під час розгляду справи за вказаною угодою між її сторонами у міжнародному комерційному суді в Києві виникло питання про дійсність угоди щодо зміни строку позовної давності.

Питання: які положення про застосування імперативних норм містить

Закон України „Про міжнародне приватне право”? Положення Цивільного кодексу України про строки позовної давності мають диспозитивний чи імперативний характер? Чи мають імперативні норми національного права поряд із публічним порядком пріоритет перед нормами іноземного права, яке має застосовуватися до регулювання відносин на основі угоди між сторонами чи приписів колізійних норм? Які положення про застосування імперативних норм містяться у Римській конвенції про праве, яке має застосовуватися до договірних зобов'язань від 19.06.1980 р.?

Ситуація 2. У 2005 році громадянка України В., що проживала у м. Белгород (Росія) звернулась до місцевого суду у м. Белгород з позовом про розірвання шлюбу із своїм чоловіком К., що проживає у Харкові (Україна). Її чоловік К. також є громадянином України.

Питання: на право якої держави має спиратися суд у м. Белгород? Норми яких міжнародних угод, регулюючих відносини між суб'єктами України і Росії мають бути враховані при вирішенні питання про розірвання шлюбу?

Ситуація 3. Марокканець двічі укладав шлюб в своїй країні за прийнятим в мусульманстві обрядом. В третій раз він уклав шлюб в Марокко із громадянкою України. Помер і залишив нерухомість в Україні і Марокко.

Питання: право якої країни має регулювати спадкові відносини? Якщо відповідно до права Марокко всі жінки спадкують після смерті чоловіка в рівних долях, чи може український суд послатися на застереження про публічний порядок і визнати спадкоємцем виключно громадянку України стосовно майна в Україні? Суди повинні застосовувати застереження про публічний порядок у виключних випадках, чи якщо іноземне право не співпадає із вітчизняним, чи повинне застосовуватися застереження про публічний порядок в даному випадку? Чи можливо було укладення шлюбу із громадянкою України в консульстві України в Марокко, або безпосередньо в Україні в органах реєстрації актів громадянського стану?

Теми рефератів:

1. Поняття та будова колізійної норми.
2. Основні типи колізійних прив'язок у міжнародному приватному праві.

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

Тема № 4: Загальні поняття міжнародного приватного права.

Семінарське заняття: Загальні поняття міжнародного приватного права

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 2 години;

Заочна форма навчання – 0 годин.

Навчальні питання:

1. Основні положення щодо термінології міжнародного приватного права.
2. Проблема кваліфікації у міжнародному приватному праві.
3. Кульгаючі відносини у міжнародному приватному праві.
4. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої країни.
5. Застереження про публічний порядок.
6. Обхід законів у міжнародному приватному праві.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

1. Основні положення щодо термінології міжнародного приватного права.

Необхідно звернути увагу на визначення понять «тлумачення норми» та «кваліфікація». Охарактеризувати «конфлікт кваліфікацій».

2. Проблема кваліфікації у міжнародному приватному праві.

Надати характеристику основних способів кваліфікації: за законом суду; за системою права тієї держави, до якого відсилає колізійна норма; за принципом автономної кваліфікації.

3. Кульгаючі відносини у міжнародному приватному праві.

Надати визначення кульгаючі відносин у міжнародному приватному праві та на навести їх приклади у сфері міжнародного сімейного права.

4. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої країни.

Надати визначення зворотного відсилання та відсилання до права третьої держави (трансмисії) та з'ясувати яким чином українське законодавство вирішує спори, де існують зворотне відсилання чи відсилання до права третьої держави.

5. Застереження про публічний порядок.

З'ясувати сутність позитивного та негативного застереження про публічний порядок. Визначити які норми українського законодавства містять застереження про публічний порядок.

6. Обхід законів у міжнародному приватному праві.

Надати визначення обходу закону у міжнародному приватному праві. Охарактеризувати принцип взаємності. Надати визначення реторсії.

Додаткові питання:

1. Основні положення щодо термінології міжнародного приватного права. Застосування іноземного права. Кваліфікація колізійної норми.
2. Проблема кваліфікації колізійної норми у міжнародному приватному праві та шляхи її вирішення.
3. Кульгаючі відносини у міжнародному приватному праві.
4. Встановлення змісту іноземного права.
5. Зворотнє відсилання та відсилання до права третьої країни.
6. Обхід законів у міжнародному приватному праві.
7. Застереження про публічний порядок. Позитивна та негативна концепції.
8. Правові режими у міжнародному приватному праві.
9. Національний режим у міжнародному приватному праві.
10. Режим найбільшого сприяння.
11. Спеціальний режим.
12. Взаємність і реторсія.
13. Особливості застосування норм права країни із декількома правовими системами.

Практичні завдання:

Ситуація 1. Все майно князя П., після революції 1917 року було націоналізовано і згодом, відповідно до рішення радянського уряду, більша його частина була продана за валюту за кордон. В період НЕПу князь П. з'ясував, що деякі цінні речі знаходяться у власності пана Р. і висунув позов до нього. В суді першої інстанції позов було відхилено. В рішенні, зокрема, було вказано, що радянський уряд мав право передати і фактично передав відповідачу право власності на оспорювані речі. В подальшому і апеляційний суд відхилив скаргу по справі.

Однак іноземні суди кваліфікували акти про націоналізацію як каральні заходи, що не можуть мати юридичну силу за межами держави, де вони прийняті. І тому акти про націоналізацію мали визнаватися відносно власності, яка знаходилася в межах російської території під час набуття чинності каральним законодавством. Тобто, якщо в момент їх прийняття майно знаходилося в радянській Росії, навіть якщо потім воно було вивезено і під час розгляду справи знаходилося за кордоном. По цьому, в першій половині ХХ сторіччя в науці міжнародного приватного права велися дискусії з приводу вірності такої кваліфікації.

Питання: в чому відмінність націоналізації від конфіскації? Чи можна погодитись із наведеною кваліфікацією законів про націоналізацію?

Ситуація 2. Студент із Великобританії Б. уклав шлюб із громадянкою України пані А. Цей шлюб був зареєстрований в РАЦСі м. Харків і за шлюбом громадянка України А. взяла прізвище чоловіка Б. Після закінчення терміну перебування на навчанні в Україні, чоловік повернувся до Великобританії, а дружина не змогла, бо мала піклуватися про хворих батьків у Харкові. Через деякий час громадянин Б. сповістив дружину про те, що має чекає на дитину від іншої жінки і має намір одружитися на ній у Великобританії. Для скорішого

розірвання першого шлюби йому потрібні докази подружньої невірності громадянки України, засвідчені нотаріусом. Бо відповідно до права Великобританії подружня невірність є підставою для безспірного розірвання шлюбу в суді. Сам Б. не мав змоги приїхати в Україну і прийняти участь у справі в українському суді, чи звернутись до РАЦСу із заявою про розірвання.

Громадянка України Б. звернулася до нотаріуса але він відмовився засвідчувати такий документ і порадив отримати консультацію у спеціаліста із міжнародного приватного права. Останній допоміг скласти позов, суд сповістив належним чином іноземця, але він не з'явився на слухання і за його відсутності шлюб було розірвано. На основі судового рішення громадянка Б. отримала відповідне свідоцтво у РАЦСі і повернула собі дівоче прізвище.

Питання: як у міжнародному приватному праві називаються відносини, які визнаються в одній країні, а в іншій не визнаються? Чи існують в міжнародній практиці випадки, коли рішення суду однієї країни визнаються судовими інстанціями іншої країни без відповідної міжнародної угоди про визнання судових рішень? Чи буде визнано у Великобританії рішення українського суду? Якщо ні, що має зробити пан Б. для того, аби мати змогу укласти інший шлюб?

Ситуація 3. Піддана Швейцарії проживала у Бельгії. Перед смертю вона склала заповіт в Монако і для цього обрала право країни свого підданства (відповідного кантону). Згідно до заповіту всю нерухомість у Монако мав отримати племінник в разі, якщо не буде в живих брата заповідачки.

Дочка померлої звернулася до суду в Монако з клопотанням про визнання заповіту недійсним, однак в першій інстанції суд клопотання не задовольнив.

В апеляційній інстанції суд врахував місце проживання померлої і застосував право Монако на підставі зворотного відсилання колізійної норми права Бельгії до права країни місця знаходження нерухомості. В результаті заповіт був визнаний недійсним, бо в ньому не передбачалися законні спадкові права дочки померлої.

В касаційному суді відмовилися від застосування зворотного відсилання і заповіт, складений за вимогами норм права відповідного кантону Швейцарії, було визнано дійсним.

Така, в даному разі, вигадана ситуація іноді має місце бо відповідно до права деяких країн (на кшталт, Іспанія) відсилання до іноземного права розуміється як відсилання до права матеріального і якщо колізійна норма іноземного права відсилає назад до права цієї країни, зворотне відсилання має місце і застосовується матеріальне право останньої. А якщо колізійна норма іноземного закону вказує на необхідність застосування права іншої, третьої, країни – мова про зворотне відсилання не може йти.

Питання: від органу якої держави залежить прийняття, або не прийняття зворотного відсилання? Як відповідно до чинного законодавства України вирішується питання про застосування права держави із множинністю правових систем?

Теми рефератів:

1. Специфіка термінів міжнародного приватного права.
2. Взаємність і реторсія у міжнародному приватному праві.

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

Тема 5. Суб'єкти міжнародного приватного права.**Семінарське заняття: Суб'єкти міжнародного приватного права**

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 2 години;

Заочна форма навчання – 0 годин

Навчальні питання:

1. Види правових режимів. Правила визначення право- та дієздатності іноземців.
2. Правове становище іноземців та осіб без громадянства на території України.
3. Правове становище іноземних юридичних осіб. Поняття особистого закону (статуту).
4. Правове становище держави як суб'єкта міжнародного приватного права.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

1. Види правових режимів. Правила визначення право- та дієздатності іноземців.

Необхідно проаналізувати класифікацію правових режимів за видами. Пояснити сутність підпорядкування іноземного елементу одночасно двом правопорядкам. Визначити цивільну правоздатність та дієздатність іноземців.

2. Правове становище іноземців та осіб без громадянства на території України.

Під час розгляду даного питання необхідно звернути увагу на поняття громадянства та колізійні питання громадянства. Також необхідно надати визначення громадянства за українським законодавством та надати

характеристику іноземцям, як суб'єктам міжнародного приватного права.

3. Правове становище іноземних юридичних осіб. Поняття особистого закону (статуту).

Необхідно надати визначення іноземної юридичної особи, особистого закону юридичної особи. Потрібно звернути увагу на основні критерії, за якими здійснюється встановлення особистого закону юридичної особи. Особливу увагу звернути на особливості визначення цивільної правоздатності та дієздатності юридичної особи.

4. Правове становище держави як суб'єкта міжнародного приватного права.

Звернути увагу основні підходи до визначення статусу держави як суб'єкта міжнародного приватного права. Окреслити особливості держави як спадкоємця відумерлого майна. Визначити імунітети держави.

Додаткові питання:

1. Фізичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права.
2. Правове становище іноземців на території України.
3. Правила встановлення право - та дієздатності іноземців.
4. Особливості цивільно-правового стану іноземних громадян, апатридів, осіб із подвійним громадянством, біженців, виселенців та осіб, яким надано політичний притулок.
5. Поняття та колізійні питання громадянства.
6. Правове становище громадян України за кордоном.
7. Юридичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права.
8. Правове становище іноземних юридичних осіб, поняття особистого закону (статуту) та визначення національності юридичної особи.
9. Основні положення про теорії встановлення національності юридичних осіб.
10. Представництва іноземних суб'єктів господарювання.
11. Транснаціональні компанії як суб'єкти міжнародних приватноправових відносин, проблема міжнародних юридичних осіб.
12. Правила визначення цивільної правоздатності іноземних юридичних осіб.
13. Діяльність суб'єктів господарювання України за кордоном.
14. Особливості створення і діяльності офшорних компаній.
15. Держава як суб'єкт міжнародних приватноправових відносин.
16. Держава як суб'єкт майнових відносин.
17. Імунітети держави.

Практичні завдання:

Ситуація 1. В угоді про розділ продукції в галузі нафтогазового комплексу, що була укладена між Україною та консорціумом іноземних інвесторів (іноземних юридичних осіб), передбачено відмову держави як сторони угоди від судового імунітету, імунітету від попереднього забезпечення позову та виконання судового (арбітражного) рішення.

Питання: із якої концепції імунітету походить чинне законодавство України?

Ситуація 2. Складіть перелік видів діяльності і занять, якими заборонено займатися іноземцям в Україні відповідно до чинного законодавства, і перелік таких видів діяльності чи занять, щодо яких національне законодавство України встановлює відносно іноземців певні обмеження.

Ситуація 3. Між німецькою фірмою і українським приватним акціонерним товариством було укладено кредитний договір, який не передбачав застосування в разі виникнення спору права конкретної держави. По договору виник спір. Позивач – німецька фірма – вважав, що арбітражем має застосовуватися право країни кредитора, натомість позивач не надав документів, які б засвідчували його правовий статус. Відповідач – українське ПрАТ – стверджував, що фірма-позивач не зареєстрована в Німеччині в якості комерційного підприємства і тому не може посилатися на право цієї країни.

Питання: які документи підтверджують національність юридичної особи? Чи існують міжнародні акти з цього приводу, які принципи визначення особистого закону юридичної особи містять останні та внутрішнє законодавство України?

Теми рефератів:

1. Особливості правового статусу фізичних осіб у міжнародному приватному праві.
2. Особливості правового статусу юридичних осіб у міжнародному приватному праві.
3. Особливості правового статусу держави як суб'єкта міжнародного приватного права.

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

Тема 6. Право власності у міжнародному приватному праві

Семінарське заняття: Право власності у міжнародному приватному праві.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 2 години;
Заочна форма навчання – 0 годин

Навчальні питання:

1. Загальні питання права власності у відносинах з іноземним елементом за законодавством України.
2. Колізійні питання права власності у міжнародному приватному праві.
3. Колізійні питання права власності за законодавством України.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

1. Загальні питання права власності у відносинах з іноземним елементом за законодавством України.

Необхідно звернути увагу на правовий режим права власності іноземних фізичних та юридичних осіб, а також держав.

2. Колізійні питання права власності у міжнародному приватному праві.

Необхідно звернути увагу на основні колізійні питання права власності у міжнародному приватному праві та охарактеризувати закон місця знаходження речі.

3. Колізійні питання права власності за законодавством України.

Потрібно зазначити які нормативно-правові акти в Україні регулюють колізійні питання права власності та відмітити основні засади здійснення регулювання колізійних питань права власності за законодавством України.

Додаткові питання:

1. Поняття права власності. Різновиди власності.
2. Основні колізійні питання права власності у міжнародному приватному праві.
3. Правовий режим права власності держав.
4. Правовий режим об'єктів права власності іноземних фізичних та юридичних осіб в Україні.
5. Правовий режим об'єктів права власності українських фізичних та юридичних осіб за кордоном.
6. Колізійні питання особистих немайнових прав та інтелектуальної власності.
7. Основні положення про міжнародно-правову охорону авторських та суміжних прав.
8. Право промислової власності у міжнародному приватному праві.
9. Правове регулювання іноземних інвестицій.

Теми рефератів:

1. Специфіка термінів міжнародного приватного права.
2. Взаємність і реторсія у міжнародному приватному праві.

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

Тема 7. Договірні зобов'язання у міжнародному приватному праві

Семінарське заняття: Договірні зобов'язання у міжнародному приватному праві

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 2 години;

Заочна форма навчання – 0 годин.

Навчальні питання:

1. Основні положення про колізії зобов'язальних відносин в тому числі позадоговірних.
2. Міжнародно-правове регулювання колізійних питань зобов'язань у міжнародному приватному праві.
3. Сфера дії права, що застосовується до договору.
4. Колізійне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
5. Умови настання деліктного зобов'язання в національних правових системах.
6. Регулювання деліктних зобов'язань з іноземним елементом у внутрішньому законодавстві України.
7. Норми про зобов'язання з делікту в міжнародних договорах України.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

1. Основні положення про колізії зобов'язальних відносин в тому числі позадоговірних.

Надати визначення зобов'язальних відносин та охарактеризувати основні положення про колізії зобов'язальних відносин. Особливу увагу приділити позадоговірним зобов'язальним відносинам.

2. Міжнародно-правове регулювання колізійних питань зобов'язань у міжнародному приватному праві.

Під час розкриття цього питання необхідно визначити основні міжнародно-правові акти, що регулюють відносини у сфері колізійних питань зобов'язань та розкрити зміст норм міжнародних правових актів, що регулюють

відносини у сфері колізійних питань зобов'язань

3. Сфера дії права, що застосовується до договору.

Потрібно звернути увагу на питання дійсності, тлумачення та правові наслідки недійсності договору.

4. Колізійне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Під час розкриття цього питання необхідно звернути увагу на основні положення у цій сфері, що містяться у Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

5. Умови настання деліктного зобов'язання в національних правових системах.

Особливу увагу необхідно приділити поняттю зобов'язанням, що виникають внаслідок заподіяння шкоди та умовам його настання в національних правових системах.

6. Регулювання деліктних зобов'язань з іноземним елементом у внутрішньому законодавстві України.

Важливо звернути увагу на регулювання окремих видів деліктних зобов'язань з іноземним елементом (за деффамацию, у сфері використання ядерного устаткування та джерел іонізуючого випромінювання, внаслідок відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків тощо).

7. Норми про зобов'язання з делікту в міжнародних договорах України.

Необхідно зазначити які саме міжнародні договори регулюють відносини у сфері деліктних зобов'язань та зазначити основні положення, що містяться у них.

Додаткові питання:

1. Загальні положення про колізії форми та змісту правочинів, довіреності та позовної давнини.
2. Колізійні питання зобов'язань.
3. Сфера дії права, що застосовується до договору.
4. Концепції *lex mercatoria* у міжнародному приватному праві.
5. Колізійне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
6. Співвідношення положень автономного Закону України "Про міжнародне приватне право" та Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність".
7. Форма зовнішньоекономічної угоди.
8. Роль принципу автономії волі сторін у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.
9. Норми законодавства України про право, що має застосовуватися до договору за відсутності погодження сторін про вибір права.
10. Норми уніфікованих торгових термінів "Інкотермс" як регулятор зовнішньоекономічної діяльності.

Теми рефератів:

1. Колізії форми та змісту правочинів, довіреності та позовної давнини.
2. Норми уніфікованих торгових термінів "Інкотермс" як регулятор

зовнішньоекономічної діяльності.

Практичне завдання:

Ситуація 1. Австрійська будівельна компанія створила в Україні підприємство із іноземними інвестиціями. Дана фірма здійснює будівництво жилих комплексів в діловому центрі м. Харкова, при необхідності до роботи залучаються спеціалісти іноземці.

Питання: право якої держави застосовується до регулювання умов праці та відпочинку, оплати та охорони праці, соціального забезпечення та страхування іноземців та осіб без громадянства? Які попередні умови має виконати наймач для укладення трудових контрактів із іноземними громадянами? Чи потрібно виконання таких умов, якщо робота надається іноземцям, які офіційно отримали статус біженців? Який орган видає документ на право роботи іноземця в Україні, що це за документ?

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

Тема 8. Спадкові правовідносини у міжнародному приватному праві.

Семінарське заняття: Спадкові правовідносини у міжнародному приватному праві.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 2 години;

Заочна форма навчання – 0 годин.

Навчальні питання:

1. Колізії спадкування у міжнародному приватному праві.
2. Колізійні норми спадкового права.
3. Міжнародно-правові акти з питань іноземного спадкування.
4. Отримання українськими громадянами спадщини за кордоном.
5. Спадкові права іноземців.
6. Перехід майна до держави.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

1. Колізії спадкування у міжнародному приватному праві.

Необхідно визначити основні групи колізій спадкування у міжнародному приватному праві та окреслити основні тенденції підходів до питань спадкування у різних правових системах.

2. Колізійні норми спадкового права.

Під час розкриття цього питання необхідно звернути увагу на колізії щодо розподілу майна на рухоме і нерухоме, щодо здатності до складання заповіту, відносно форми заповіту.

3. Міжнародно-правові акти з питань іноземного спадкування.

Необхідно зазначити основні міжнародно-правові акти, що регулюють відносини у сфері спадкування та окреслити основні положення та принципи, що в них містяться.

4. Отримання українськими громадянами спадщини за кордоном.

Потрібно визначити роль консульських установ у сфері спадкування українськими громадянами спадщини за кордоном, визначити основні принципи спадкування, що притаманні країнам різних правових систем.

5. Спадкові права іноземців.

Під час розгляду цього питання потрібно визначити співвідношення право на спадкування іноземців та громадян України. Необхідно акцентувати увагу на нормах, що регулюють спадкування іноземцями земельних ділянок та земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

6. Перехід майна до держави.

Необхідно охарактеризувати державу як суб'єкта спадкування. Надати визначення теоріям «окупації» та переходу права на спадщину до держави.

Додаткові питання:

1. Розуміння спадкового права у іноземних правових системах.
2. Розбіжності законодавчого регулювання спадкових відносин у світі.
3. Колізії спадкових правовідносин.
4. Визначення здатності особи до складання, скасування заповіту.
5. Колізії щодо форми заповіту та акту його скасування.
6. Принципи свободи заповіту та охорони інтересів сім'ї як основоположні у спадковому праві країн світу.
7. Передумови спадкування за законом та за заповітом.
8. Черговість спадкування за законом, відмінність визначення кола спадкоємців в Україні та за кордоном.
9. Види заповітів.
10. Прийняття спадщини, право на обов'язкову долю.
11. Спадкування виморочного майна.

Практичні завдання:

Ситуація 1. Громадянин України Іванов виїхав на постійне проживання до Швейцарії залишивши в Україні нерухоме майно (квартира у м. Харків та

квартира у м. Київ). У Швейцарії Іванов проживав у фактичному шлюбі з громадянкою Швейцарії. Через 3 років спільного проживання Іванов помер, залишивши за собою нерухоме майно в Україні та в Швейцарії.

Чи має право на спадщину фактична дружина Іванова? Якщо ні, обґрунтуйте відповідь. Якщо так, вкажіть законодавством якої країни буде врегульовано дані правовідносини?

Теми рефератів:

1. Міжнародні угоди з питань спадкування.
2. Спадкові права громадян України за кордоном.
3. Спадкові права іноземців в Україні.
4. Представництво, визначення моменту переходу спадкового майна та відповідальності за боргами спадкодавця.

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

Тема 9. Сімейні правовідносини у міжнародному приватному праві

Семінарське заняття: Сімейні правовідносини у міжнародному приватному праві

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 2 години;

Заочна форма навчання – 0 годин.

Навчальні питання:

1. Визначення і регламентація шлюбу у міжнародному приватному праві.
2. Регулювання відносин подружжя у міжнародному приватному праві.
3. Процедура розірвання шлюбів у міжнародному приватному праві.
4. Відносини батьків і дітей у міжнародному приватному праві.
5. Правовий інститут усиновлення у міжнародному приватному праві.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

1. Визначення і регламентація шлюбу у міжнародному приватному праві.
Визначення шлюбу у різних правових системах. Шлюбний вік. Релігійний шлюб. Одностатевий шлюб.
2. Регулювання відносин подружжя у міжнародному приватному праві.
Права та обов'язки подружжя в міжнародному приватному праві.
Державна реєстрація шлюбу. Перешкоди для укладення шлюбу.
3. Процедура розірвання шлюбів у міжнародному приватному праві.
Необхідно звернути на увагу на вибір права при розірванні шлюбу з іноземним елементом. Також потрібно визначити підстави для розірвання шлюбу у різних правових системах.
4. Відносини батьків і дітей у міжнародному приватному праві.
Необхідно звернути увагу на походження дитини та документ, що його визначає. Сурогатне материнство. Майнові та особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей.
5. Правовий інститут усиновлення у міжнародному приватному праві.
Під час розгляду цього питання необхідно звернути увагу на процедуру здійснення усиновлення в іноземній країні та роль консульських та дипломатичних установ. Переважне право на усиновлення дитини. Процедура усиновлення дитини іноземцями чи громадянами України, що проживають за її межами.

Додаткові питання:

1. Колізії законодавства у сфері сімейних відносин.
2. Повноваження консулів щодо реєстрації актів громадянського стану.
3. Визнання в Україні шлюбів укладених за кордоном, визнання в Україні дійсності розірвання шлюбів за межами України.
4. Розірвання шлюбів між громадянами України та іноземцями.
5. Колізійні питання усиновлення.
6. Опіка та піклування у міжнародному приватному праві.

Теми рефератів:

1. Співвідношення положень Сімейного кодексу України та Закону України «Про міжнародне приватне право».
2. Значення і природа правових наслідків шлюбу у галузі міжнародного приватного права України та іноземних країн.
3. Особисті та майнові відносини між подружжям.
4. Укладення шлюбів між громадянами України та іноземцями.
5. Умови, форми і порядок укладення шлюбів у міжнародному приватному праві.
6. Консульський шлюб.

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.

2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

Тема 10. Трудові правовідносини у міжнародному приватному праві

Семінарське заняття: Трудові правовідносини у міжнародному приватному праві.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

Денна форма навчання – 4 години;

Заочна форма навчання – 0 годин.

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика міжнародних трудових відносин.
2. Колізійне регулювання міжнародних трудових відносин.
3. Міжнародно-правове регулювання праці.
4. Праця українських громадян за кордоном.
5. Праця іноземців в Україні.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми: В ході проведення семінарського заняття студенти мають засвоїти наступні питання теми.

1. Загальна характеристика міжнародних трудових відносин.

Потрібно розкрити природу міжнародних трудових відносин, визначити основні їх характерні риси та надати класифікацію.

2. Колізійне регулювання міжнародних трудових відносин.

Особливу увагу звернути на наступні колізійно-правові проблеми: можливість регулювання трудового контракту за принципом автономії волі; державне регулювання трудових прав і обов'язків іноземців і апатридів; можливість обмеження трудових прав громадян за нормами двосторонніх міжнародних договорів.

3. Міжнародно-правове регулювання праці.

Необхідно надати загальну характеристику регулювання міжнародних трудових відносин. Особливу увагу звернути на акти Міжнародної організації праці.

4. Праця українських громадян за кордоном.

Необхідно звернути увагу на норми КЗпП та ЗУ «Про міжнародне приватне право», які регулюють відносини, пов'язані з працею українських громадян за кордоном.

5. Праця іноземців в Україні.

Порядок отримання дозволу на працевлаштування іноземців в Україні. Також необхідно визначити правовий статус іноземців як працівників в Україні, їх права та обов'язки.

Додаткові питання:

1. Колізії щодо трудових відносин.
2. Правові умови праці іноземців в Україні.
3. Правові умови праці громадян України за кордоном.
4. Визначення права, що має застосовуватися до трудового договору за законодавством України.
5. Застосування праці громадян України за кордоном на основі права України та на основі трудового контракту.
6. Види конвенцій та рекомендацій Міжнародної організації праці.

Теми рефератів:

1. Основні положення конвенцій Міжнародної організації праці щодо здійснення трудової діяльності, забезпечення зайнятості населення та боротьби із безробіттям, про умови праці, робочий час, охорону праці, відпочинок та оплату.
2. Значення Міжнародної організації праці.

Література:

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна),

Основна

1. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с.
2. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.
3. Фединяк Г.С. Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право. Підручник.-К.: Алерта, 2017.-504с.
4. Фединяк Г.С. Міжнародне приватне право: [підруч.]. – [5-е вид. перероб. і допов.]. – К.:Атіка, 2012. – 532 с.

5. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред.. А.С. Довгерта та В.І. Кисіля. – К.: Алерта, 2012. – 376 с.
6. Осика С.Г., Коновалов В.В. Вирішення спорів у Світовій організації торгівлі / С.Г. Осика, В.В. Коновалов; Київ, нац. торг.-екон. ун-т. — К., 2011. — 280 с. — (Серія «Система Світової організації торгівлі як основа регулювання глобальних торговельних процесів»)
7. Міжнародний цивільний процес України: навчальний посібник ; практикум / за заг. ред. д.ю.н., проф. С. Я. Фурси.- Київ: Фурса С. Я., 2010.- 328 с.
8. Цивільне право. Особлива частина: навчальний посібник/О.Є. Аврамова, Е.В. Вакулович, А.С. Горбенко, В.Ю. Євко, В.Г. Жорнокуй, Ю.М. Жорнокуй, С.А.Загородній, О.Л. Зайцев, Т.С. Кириченко, Л.В. Красицька, В.А. Кройтор, О.Є. Кухарєв, О.В. Мороз, О.В. Піхурець, А.С. Сліпченко, С.О. Сліпченко, І.І. Сядриста, М.А. Тіхонова, Ю.І. Чалий, О.Р. Шишка, С.В. Ясечко; за заг. Ред. Ю.М. Жорнокуя, О.Є. Кухарєва; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ – Харків: ХНУВС, 2023. С.420с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. - Ст. 141
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №32. – Ст.422.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 // Відомості Верховної Ради. – 1991. - №29. – Ст.377.
4. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 // Відомості Верховної Ради. – 2012. - №19-20. – Ст.179.
5. Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 // Відомості Верховної Ради. – 2012. - №16. – Ст.146.
6. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 // Відомості Верховної Ради. – 1994. - №25. – Ст.198.
7. Конвенція про статус біженців: ООН, Міжнародний документ від 28.07.1951. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_011
8. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів: Міжнародний документ від 11.04.1980. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_003
9. Принципи міжнародних комерційних договорів (Принципи УНІДРУА): Міжнародний документ від 01.01.1994. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_920
10. Конвенція про транснаціональні корпорації: СНД, Міжнародний документ від 06.03.1998. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_193
11. Паризька конвенція про охорону промислової власності: Міжнародний документ від 20.03.1883. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_123

12. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності: Міжнародний документ від 14.07.1967. // Електронний ресурс: [режим доступу] – http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_169
13. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення: Міжнародний документ від 19.05.1956. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_234
14. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і вантажу (КАПП): ООН, Міжнародний документ від 01.03.1973. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_845
15. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП): ООН, Конвенція від 14.11.1975. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_012
16. Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ): Конвенція від 09.05.1980. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_291
17. Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень: Міжнародний документ від 28.05.1999. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_594
18. Конвенція ООН про морські перевезення вантажів: Міжнародний документ від 31.03.1978. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_391
19. Міжнародна конвенція про морські застави та іпотеки: ООН, Міжнародний документ від 06.05.1993. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_471
20. Міжнародна конвенція з уніфікації деяких правил щодо накладання арешту на морські судна: ООН, Міжнародний документ від 10.05.1952. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g89
21. Конвенція про міжнародні переказні векселі та міжнародні прості векселі: ООН, Міжнародний документ від 09.12.1988. // Електронний ресурс: [режим доступу] – http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_252
22. Конвенція МОП №158 про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця: Міжнародний документ від 22.06.1982. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_005
23. Конвенція МОП №159 про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів: Міжнародний документ від 20.06.1983. // Електронний ресурс: [режим доступу] – http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_065
24. Конвенція МОП №111 про дискримінацію в галузі праці та занять: Міжнародний документ від 25.06.1958. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_161
25. Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу: ООН, Міжнародний документ від 10.12.1962. // Електронний ресурс: [режим доступу] – http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_242

26. Європейська конвенція про усиновлення дітей: Рада Європи, Міжнародний документ від 27.11.2008. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a17
27. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми: Рада Європи, Міжнародний документ від 25.05.1980. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_327
28. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання: ООН, Міжнародний документ від 02.10.1973. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973_001
29. Конвенція про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання: ООН, Міжнародний документ від 23.11.2007. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_112
30. Конвенція про колізії законів що стосуються форми заповітів: ООН, Міжнародний документ від 05.10.1961. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_424
31. Конвенція, що передбачає єдиний закон про форму міжнародного заповіту: ООН, Міжнародний документ від 26.10.1973. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_b13
32. Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: ООН, Міжнародний документ від 10.06.1958. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_070
33. Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж: ООН, Міжнародний документ від 21.04.1961. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_06
34. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах: СНД, Міжнародний документ від 22.01.1993. // Електронний ресурс: [режим доступу] - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_009
35. Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом: Вищий спеціалізований суд; Лист від 16.05. 2013.// Електронний ресурс: [режим доступу] - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v-754740-13>

Додаткова:

1. Ананьєва Є.А. [Фінансування поліції у Великобританії](#). Сучасна європейська поліцейська та можливості її використання в діяльності Національної поліції України: зб. тез доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф.(Харків, 11 квіт. 2019 р.).—Харків: ХНУВС, 2019.—С. 46-48.
2. Василько І.В., Міжнародно-правове регулювання реалізації права на працю працівниками, які працюють у роботодавців – фізичних осіб / І.В. Василько // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». – 2015. – Випуск 15. – Том 1. – 140-142.
3. Василько І.В. Роль міжнародно-правового регулювання у забезпеченні права на працю працівників, які працюють у роботодавців – фізичних осіб.

Наукові дослідження сучасного законодавства України – прогрес юридичної науки XXI століття (м. Київ, 25-26 червня 2015 р.). Київ: «Науково-дослідний інститут публічного права». 2015. С. 45-48.

4. Денисов А.І. Спеціальні фінансово-правові режими для окремих категорій іноземних інноваційних інвесторів//Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»//№6(28), 2020. С.7-12
5. Довгерт А.С. Наука міжнародного приватного права в незалежній Україні (1991 – 2012 рр.) // Юридичний журнал «Право України», 2013. - №7. – С.12 – 25.
6. Задорожна С. Поняття, генетична основа та система принципів міжнародного приватного права // Юридичний журнал «Право України», 2013. - №7. – С.34 – 47.
7. Калакура В. Проблеми колізійного регулювання сім'ї та шлюбу в міжнародному приватному праві // Юридичний журнал «Право України», 2013. - №7. – С.145 – 153.
8. Кисіль В. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві // Юридичний журнал «Право України», 2013. - №7. – С. 154 – 182.
9. Подорожній А.Ю. До проблеми використання досвіду США та Японії щодо правового регулювання притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності в українських реаліях. Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ): матеріали міжнар. наук.-практ. конф.(м. Харків, 20 листоп. 2020 р.).-Харків: ХНУВС, 2020.-С. 412-414.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс] – URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>
2. Інкотермс Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2000 року) в ред. 2011 року: [Електронний ресурс] – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007#Text
3. Офіційний веб-портал парламенту Верховна Рада України [Електронний ресурс] – URL: <https://www.rada.gov.ua/>
4. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України Урядовий портал [Електронний ресурс] – URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
5. Портал Міністерства внутрішніх справ України: [Електронний ресурс] – URL: <https://mvs.gov.ua/>
6. Електронний каталог Національної бібліотеки України ім. Вернадського [Електронний ресурс] – URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/554>
7. Електронний каталог наукової бібліотеки НаУКМА: [Електронний ресурс] – URL: <https://library.ukma.edu.ua/>